

Asia: VN/27731/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi

Ei lausuttavaa

Ei lausuttavaa -toteaminen

-

Seulonta

Yleiset huomiot seulontamenettelystä

-

Viranomaiset ja tehtävienjako viranomaisten välillä

-

Seulontaviranomaisten toimivaltuudet

-

Seulottavan henkilön läsnäolo seulonnassa

-

Riippumaton perusoikeuksien seurantamekanismi seulontaan ja rajamenettelyyn

-

Henkilötietojen käsittely

-

Eurodac-järjestelmä

Eurodac- järjestelmää koskevat muutokset

-

Kansainvälistä suojelua koskevat menettelyt

Yleiset huomiot menettelyistä

-

Menettelyn alkuvaiheet

-

Maksuton oikeudellinen neuvonta / oikeusapu hallintomenettelyssä

Esityksessä ehdotetaan, että oikeusavun saamista rajoitettaisiin menettelyasetuksen mukaisessa kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevassa hallintomenettelyssä sekä hallinta-asetuksen mukaisessa vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämistä koskevassa hallintomenettelyssä. Molemmista edellä mainituista menettelyistä jäsenvaltioilla on asetusten mukaan liikkumavaraa säätää maksuttomasta oikeusavusta ja oikeudellisesta edustuksesta hallinnollisessa menettelyssä.

Tuomioistuinvirasto suhtautuu varauksella ehdotukseen maksuttoman oikeusavun rajaamisesta hallintovaiheessa, vaikka esityksellä on tuotu esiin muutoksenhaun nopeutumiseen liittyvä tarve päivystävien julkisen oikeusavustajien lisäämisestä. Maksutonta oikeusapua koskeva muutos yhdessä ulkomaalaislakiin tehtyjen useiden muutosten kanssa ovat omiaan heikentämään hakijoiden oikeusturvaa, voivat johtaa valitusmäärien kasvuun sekä asioiden monimutkaistumiseen ja pitkittymiseen valitusvaiheessa. Avustamisen etupainotteisuutta puoltaisi nykytilanteessa myös paktiin liittyvät erittäin tiukat määräajat ja valitusaikojen ehdotettu lyheneminen.

Poikkeukset oikeuteen oleskella Suomen alueella hakemuksen tutkinnan ajan

-

Turvalliset maat

-

Muutoksenhaku (valitusajat, valituskiellot ja tuomioistuinten määräajat)

Tuomioistuinten määräajat

Paktin säädökset ovat vastaanottodirektiiviä lukuun ottamatta asetuksia ja siten suoraan kansallisesti sovellettavaa lainsäädäntöä. Asetuksissa on jätetty jäsenvaltiolle kuitenkin kansallista liikkumavaraa erityisesti muun muassa muutoksenhakuun liittyvien säännösten osalta, kunhan liikkumavaraa käytetään rajoittamatta muutoksenhaun asianmukaista ja perusteellista tutkintaa. Esityksessä ehdotetaan menettelyasetuksessa säädetyin velvoittein mukaisesti säädettävän hallinto-oikeuksille käsittelyajat, joiden kuluessa hallinto-oikeuksien tulee pyrkiä käsittelemään kansainvälistä suojelua koskevat valitukset. Lisäksi hallinta-asetuksessa on suoraan sovellettavana säädetty tuomioistuimille kuukauden määräaika 43 artiklan 3 kohdan 4 alakohdan tilanteessa.

Esityksessä ehdotetaan säädettävän ulkomaalaislakiin kolme eri määräaika sen mukaisesti, missä menettelyssä päätös hakemukselle on tehty. Arvioitaessa ehdotuksessa esitettyjen määräaikojen pituuksia, Tuomioistuinvirasto kiinnittää huomiota siihen, että perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään pitänyt lähtökohtana, että tuomioistuimille ei tulisi asettaa määräaika valitusasian ratkaisemiselle (PeVL 8/2018 vp, s. 5; PeVL 2/2021 vp, kappale 22; PeVL 15/2021 vp, kappale 11; PeVL 61/2024 vp, kappale 13). Kuten esityksessä tuodaan esiin tuomioistuinkäsittelylle säädetyt määräajat ovat perustuslakivaliokunnan mukaan merkityksellisiä paitsi perustuslain 21 §:n oikeusturvasääntelyn myös perustuslain 3 §:n 3 momentissa turvatuun tuomioistuinten riippumattomuuden kannalta (PeVL 61/2024 vp, kappale 13; PeVL 4/2004 vp, s. 12). Nyt ehdotetut tuomioistuinten lakisääteiset määräajat (pl rajamenettely) on Tuomioistuinviraston käsityksen mukaan määritelty Migrille menettelyasetuksessa määriteltyjen määräaikojen perusteella. Hallintoviranomaisen toiminnan rinnastaminen oikeusturvaa antavien tuomioistuinten toimintaan ei ole omiaan lisäämään luottamusta tuomioistuinlaitoksen riippumattomaan toimintaan. Pakti mahdollistaa rajamenettelyä lukuun ottamatta väljempien määräaikojen asettamisen, joten määräajat tulisi asettaa siten, että riippumattomat tuomioistuimet voivat käyttää niille perustuslaissa säädettyä tuomiovaltaa oikeusturvan antamiseen eikä määräaikojen noudattamisesta aiheudu tuomioistuimille kohtuutonta työtaakkaa. Tuomioistuinvirasto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että määräaikoja koskeva sääntely on tulkinnanvaraista.

Muutoksenhaun määriin vaikuttavat oleellisesti turvapaikkahakemusten määrien kehitys. On otettava huomioon, että nykytilanteessakin turvapaikka-asioden asiamäärät ovat vaihdelleet paljon. Luonnoksessa on nostettu esille, että on nähtävillä kehitys, jossa turvapaikka-asioita koskevien valitusten määrät hallinto-oikeuksiin tulevat nousemaan loppuvuoden 2025 ja alkuvuoden 2026 aikana, koska Maahanmuuttovirastossa puretaan hakemusruuhkaa ennen paktin säädösten soveltamisen alkamista. Hallinto-oikeuksissa ei ole pystytty varautumaan Maahanmuuttoviraston saamien lisäresurssien aiheuttamaan valitusmäärien kasvuun ja tämä voi johtaa siihen, että vanhempien valitusten, joihin ei sovelleta paktin ja sen myötä ehdotettuja ulkomaalaislain säännöksiä, käsittely venyisi, mitä voidaan pitää yhtäläisen oikeusturvan toteutumisen kannalta ongelmallisena.

Yleisesti voidaan todeta, että hallinto-oikeuksiin saapuvien asioiden määrät ovat viime vuosina olleet kasvussa. Hallinto-oikeuksissa käsitellään nykyisellään yli 370 eri asiaryhmään luokiteltuja asioita, joista yli puolet on jo tällä hetkellä lakisääteisesti kiireellisiä. Tuomioistuinvirasto tuo esille, että eduskunnan apulaisoikeusasiamies on kiireellisten asioiden käsittelystä hallinto-oikeuksissa antamassaan ratkaisussa 6.2.2023 EOAK/8164/2020 todennut käsityksensä, että eri laeissa olevien kiireellisyysäännösten yhteisvaikutusta hallinto-oikeuksien toimintaan, tulisi jatkossa kunkin yksittäisen lain ja lainmuutoksen kohdalla arvioida aikaisempaa tarkemmin ottaen huomioon myös se, että yhden asiaryhmän säätäminen kiireelliseksi saattaa vaikuttaa kaikkiin muihin asioihin hallinto-oikeuksien soveltamassa kiireellisyyshierarkiassa ja joka tapauksessa viivyttää muiden kuin kiireelliseksi säädettyjen asioiden käsittelyä. Hyvän lainvalmistelun toimintatapojen noudattaminen edellyttää eduskunnan oikeusasiamiehen käsityksen mukaan sitä, että lakien yhteisvaikutukset otetaan huomioon ja arvioidaan myös siltä osin kuin kysymys on eri lakien yhteisvaikutuksista tuomioistuimiin ja tuomioistuinten resursointiin.

Tuomioistuinvirasto pitää tärkeänä, että ehdotuksessa on tunnistettu, että hakijan oikeusturvaan voidaan vaikuttaa resursoimalla hallinto-oikeuksia riittävällä tavalla. Esityksessä kuitenkin todetaan, että henkilöstölisäykset pyritään kattamaan sekä EU-rahoituksella että virastojen kehysrahoituksen rajoissa ja toimintaa tehostamalla. Pysyvät taloudelliset vaikutukset tulevat tarkentumaan paktin voimaantulon jälkeen vuosina 2027 ja 2028, kun uudet prosessit ja menettelyt on otettu käyttöön. Tuomioistuinlaitoksen henkilöstöresurssin tarve on pysyvä eikä sen osalta ole mahdollista hyödyntää tilapäistä, projektiluontoista EU-rahoitusta. Tuomioistuinvirasto korostaa, että nyt esitetyt lakisääteiset määräajat ovat tuomioistuimille uusia ja niiden noudattaminen edellyttää tuomioistuinten riittävää resursointia (kuten esityksessä on useaan kertaan todettu). Tämä tulee toteuttaa tuomioistuimille myönnettävän lisärahoituksen turvin, etenkin kun huomioidaan tuomioistuinlaitoksen tulevien vuosien laskeva kehysrahoitus.

Resurssitarpeesta on esitetty arvio, joka on vahvasti riippuvainen asiamäärien kehityksestä tuomioistuimissa. Arviot tuomioistuinten resurssitarpeesta ovat perustuneet Tuomioistuinviraston hallinto-oikeuksilta koostamiin arvioihin valmisteluvaiheessa esitetyistä määräajoista. Tuomioistuinvirasto toteaa, että taloudellisissa vaikutuksissa on arvioitu yksinomaan siinä ehdotettujen määräaikojen vaikutus hallinto-oikeuksien toimintaan. Esityksellä lakiin ehdotetaan lisättäväksi valitusoikeus ulkomaalaislain 16 h § ja 147 a §:n 2 mom (paluurajamenettelyasetuksen 4 artiklan 5 kohta) sekä vastaanottolain 32 §, 45 §, 46 §, 47 § ja 51 §:n mukaisissa asioissa, jotka ovat pääosin hallinto-oikeuksille uusia asiaryhmiä. Näiden toimien on esityksessä todettu voivan lisätä muutoksenhakua hallinto-oikeuksiin. Tuomioistuinvirasto pitää tärkeänä, että muutosten vaikutuksia seurataan ja arvioidaan kokonaisuutena. Luonnokseen kirjatusta vuonna 2024 vastaanottoa toimintaa koskeneiden valitusten lukumäärästä ei ole mahdollista luotettavasti ennustaa, miten ehdotuksella tavoiteltavat turvapaikkajärjestelmän väärinkäytön ehkäisy ja turvapaikkapolitiikan tiukentaminen yhdessä kielteisen päätöksen saaneiden tehokkaamman maasta poistamisen kanssa vaikuttaa valitusten määrään uusissa asiaryhmissä. Asiamäärien ja käsittelyaikojen kehitykseen ja tuomioistuinten resurssitarpeeseen on tarve kiinnittää huomiota ja resursoida riittävästi myös lainsäädännön voimaantulon jälkeen.

Tuomioistuinvirasto on jo valmisteluvaiheessa tuonut esille myös sen seikan, että käsittelyaikojen venyminen yli laissa säädettyjen määräaikojen johtaa oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämistä koskevien vaatimusten ja valtion varoista maksettavien hyvitysten määrän lisääntymiseen, mikä tarkoittaa entisestään lisääntyvää työmäärää hallintotuomioistuimissa, kasvavia kustannuksia ja toisaalta sitä, että tältä osin tuomioistuinlaitoksen tulostavoitteita ei tätä koskien saavutettaisi, jos viivästyshyvitysten määrä kasvaisi.

Tuomioistuinvirasto huomauttaa, että tuomioistuinten vuoden 2025 vuositilaston mukaan asiaryhmän kansainvälinen suojelu valitusasian keskimääräinen käsittelyaika kaikissa hallinto-oikeuksissa on ollut yhteensä 7,9 kuukautta ja vastaavasti asiaryhmän kansainvälinen suojelu / nopeutettu käsittely yhteensä 4,6 kuukautta (HE-luonnoksessa esitetyt käsittelyaikoja koskevat tilastotiedot s. 166).

Kuten hallinto-oikeudet ovat omissa lausunnoissaan tuoneet esille, tarkasteltavat ajankohtaiset keskimääräiset käsittelyajat ovat keskiarvoja, joita muokkaa alaspäin esimerkiksi erityisen nopeasti ratkaistavat asiat. Jatkossa kyse ei ole enää keskimääräisistä käsittelyajoista vaan jokaisen yksittäisen asian käsittelyn on pysyttävä säädetyissä määrärajoissa, ellei jokin ehdotetuista poikkeamisperusteista sovellu. Tuomioistuinvirasto tuo esiin, että 15 vuoden tarkastelulla (2010–2025) nopeutetun menettelyn turvapaikkavalitusten keskimääräinen käsittelyaika ei ole minään vuonna ollut alle 3,5 kuukautta.

Järjestelmäkustannuksista:

Säädettävien käsittelyaikojen on esityksessä arvioitu lisäävän merkittävästi kustannuksia hallinto-oikeuksissa. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole kansainvälistä suojelua koskien säädetty hallinto-oikeuksille käsittelyaikoja, lukuun ottamatta täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen ratkaisemista. Nyt hallinto-oikeuksille ehdotetaan menettelyasetuksessa edellytetyn mukaan säädettävien käsittelyajat kaikkiin eri kansainvälistä suojelua koskeviin asiaryhmiin. Vastuuvaltion määrittämistä koskien käsittelyaika tulee suoraan hallinto-asetuksesta. Muutoksilla olisi vaikutusta myös hallinto-oikeuksien asianhallintajärjestelmään ja työn organisointiin.

Hallinto-oikeuksien asianhallintajärjestelmässä ei ole nyt ehdotetun kaltaisten käsittelyaikojen seurantaan valmiita työkaluja. Hallinto-oikeuksien kertaluonteisena määräraharahatarpeen on esityksessä esitetty vuodelle 2025 yhteensä 100 000 euroa. Tuomioistuinvirasto toteaa, että lainsäädäntökokonaisuuden aikataulun vuoksi järjestelmäkehitys ajoittuu aiemmin ilmoitetun sijaan vuodelle 2026 ja kustannus on täsmentynyt 150 000 euroon.

Oikeusrekisterikeskus on omassa lausunnossaan todennut, että ORK:lle aiheutuu rikos- ja sakkorekisterijärjestelmien sekä viranomaisportaalin muutoksista yhteensä 102 000 euron kustannukset. ORK on hakenut tietojärjestelmäkustannusten kattamiseksi EU-rahoitusta rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen (BMVI) avustushaussa syksyllä 2025. Tuomioistuinvirasto toteaa, että erillisrahoituksen turvaaminen ORK:lle toteutusta varten on tärkeää, etteivät kustannukset vyöry tuomioistuinlaitoksen perusrahoituksesta katettavaksi.

Euroopan unionin kansalaisten kansainvälisen suojelun hakemukset

-

Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeus

Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta koskeva muutos

-

Pitkään oleskelleiden direktiivin muutos

Pitkään oleskelleiden direktiivin muutos

-

Vastaanotto

Yleiset huomiot liittyen vastaanottoon

-

Vastaanottopalvelujen saaja ja kesto

-

Vastaanottopalvelut (tunnistautuminen, vastaanottoraha, tilapäistä suojelua hakevien terveydenhuolto, vastaanottopalveluista perittävien maksujen takautuva perintä)

-

Vastaanottopalvelujen rajoittaminen ja peruuttaminen (alennettu vastaanottoraha, vastaanottopalvelujen peruuttaminen)

-

Liikkumisvapauden rajoittaminen (maantieteellinen kohdentaminen, liikkumisvapauden rajoittaminen)

-

Ehdotuksen vaikutukset ihmiskaupan uhreihin

-

Ilman huoltajaa olevien lasten edustajajärjestelmä

Edustajajärjestelmään ehdotetut muutokset, vastaanottolaki

Vastaanottolain muuttamista koskevan ehdotuksen mukaan ilman huoltajaa olevalle lapselle olisi määrättävä edustaja mahdollisimman pian ja kuitenkin viimeistään 15 arkipäivän kuluttua kansainvälisen suojelun hakemuksen tekemisestä tai auttamisjärjestelmään ottamisesta. Vastaanottodirektiiviin perustuvan määräajan täytäntöönpano on jäsenvaltioita velvoittavaa. Velvoittavan määräajan säätäminen on ehdotuksessa toteutettu siten, että se sisältää sekä vastaanottokeskuksen että käräjäoikeuden toimenpiteet, eikä määräaikaa siis ole jaettu viranomaisten kesken.

Esityksessä on arvioitu tilastotietojen perusteella, että 15 arkipäivän tavoite vastaa melko hyvin nykytilaa. Edustajan määrää hakemuksesta käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä sijaitsevan vastaanottokeskuksen asiakkaaksi lapsi on rekisteröity. Hakemusprosessi on varsin nopea tilanteessa, jossa laadultaan tavanomaisen asian hakemus saapuu niitä laatimaan tottuneelta vastaanottokeskukselta käräjäoikeuteen, jossa niitä on niin ikään totuttu käsittelemään. Tavanomaisesta poikkeavissa tilanteissa, joissa esimerkiksi asiaan liittyy erityispiirteitä, 15 arkipäivän pituinen määräaika saattaa kuitenkin osoittautua haastavaksi.

Ehdotus on ongelmallinen tuomioistuinten riippumattomuuden näkökulmasta. Käräjäoikeuden hakemusprosessiin käytettävissä olevan ajan ei tule olla tapauskohtainen eli ehdotuksen mukaisella tavalla käytännössä riippuvainen siitä, missä ajassa vastaanottokeskus on laatinut hakemuksen ja toimittanut sen käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Tuomioistuinten noudatettavaksi säädettävien määräaikojen tulee olla yksiselitteisiä, eikä edellyttää hakemuksen saapumisvaiheessa laskentaa toisen viranomaisen käyttämän määräajan osuuden jälkeen asian käsittelemiseen tuomioistuimelle käytettävissä olevasta määräajasta. Määräajan noudattamisen ei myöskään tule tapahtua hakemusasian lainmukaisen tutkimisen ja käsittelemisen kustannuksella. Määräajan noudattamiseen perustuva käsittelyn tehostaminen saattaa johtaa puutteisiin kiireellisesti laadittujen hakemusten sisällössä, jolloin käräjäoikeuskäsittely voi puolestaan hidastua tarpeella täydennyttää hakemusta. Ehdotuksesta ei ilmene, mitä seurauksia on tilanteesta, jossa käräjäoikeus ei sille käytettävissä olevan määräajan osuuden puitteissa voi antaa asiassa ratkaisua esimerkiksi hakemuksen puutteellisuuden ja täydennyttämistarpeen johdosta.

Edustaja voitaisiin sekä vastaanotto- että kotoutumislakia koskevien ehdotusten mukaan vapauttaa tehtävästään, jos hän ei hoitaisi tehtäviään asianmukaisesti. Lisäksi edustajan tehtävä ei lakkaisi jatkossa automaattisesti, jos lapselle määrättäisiin Suomessa huoltaja, vaan edustajan vapauttamista tehtävästään tulisi erikseen hakea. Muutokset lisännevät edustajajärjestelmään liittyvien hakemusioiden määrää käräjäoikeuksissa. Esityksessä ei kuitenkaan ole arvioitu, millaisia vaikutuksia muutoksilla on yleisten tuomioistuinten, erityisesti käräjäoikeuksien, työmäärään ja resurssitarpeisiin.

Edustajan määräämisen määräajan jakautuminen viranomaisten kesken sekä ehdotettujen muutosten vaikutukset yleisiin tuomioistuihin, joita ei ole esityksessä arvioitu, tulee ottaa tarkasteltaviksi ehdotuksen jatkovalmistelussa.

Edustajajärjestelmään ehdotetut muutokset, kotoutumislaki

ks. yllä

Terveydenhuoltolaki

Terveydenhuoltolakiin ehdotettu muutos

-

Muut muutokset

Sellaiset muita muutoksia koskevat huomiot, jotka eivät liity edellä esitettyihin teemoihin

Forum-sääntely

Tuomioistuinvirasto toteaa, että ulkomaalaislain 193 §:n ehdotetut terminologiset ja Maahanmuuttoviraston organisaatiomuutoksesta johtuvat muutokset ovat perusteltuja ja, että Maahanmuuttoviraston ja Tuomioistuinviraston yhteistyövelvoitteen kirjaaminen lakiin on parannus nykytilaan. Muutos ei kuitenkaan sellaisenaan poista forumsääntelyyn liittyviä ongelmia, jotka on

tunnistettu jo oikeusministeriön turvapaikkavalitusten käsittelyä arvioimaan asettaman työryhmän arviomuistiossa (OMML 16/2016).

Perustuslaissa säädetyn tuomiovallan käytön riippumattomuuden kannalta Maahanmuuttoviraston (vastuu)alueista määräämistä virkamiespäätöksiin ja harkinnan mukaan ei ole pidetty asianmukaisena (ks. LaVM 15/2016 vp, s. 4). Migrin työjärjestystasolla tapahtuvaa valitusforumin täsmentymistä ei mainituksessa lakivaliokunnan mietinnössä ole arvioitu nimenomaisesti sen kannalta, että henkilöstön sijoittumisen alueille – ja seuraannollisesti alueilla tehtävien hallintopäätösten määrän – vahvistaa (nykyisen työjärjestyksen mukaan) tulosyksikön johtaja. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi sen, että valitusasioiden ohjautumiseen neljään eri hallinto-oikeuteen voisi käytännössä vaikuttaa yksittäinen, Migrin henkilöstön sijoittumisesta alueille päättävä Migrin virkamies. Kuten Helsingin ja Turun hallinto-oikeuksien antamista lausunnoista ilmenee, käytännössä on ilmennyt yksittäisiä tilanteita, jossa päätöksen yhteystiedoissa ilmoitettu tulosalue on ollut ristiriidassa päätökseen liitetyn valitusosoituksen kanssa sekä, jossa Migrin virkahenkilö on merkinnyt päätökseen toimialueensa hallinto-oikeuksille toimitetun työjärjestyksen liitteestä poiketen toiseksi. Maahanmuuttovirastossa tapahtunut inhimillinen virhe kuvaa hyvin tilanteen ongelmallisuutta hallinto-oikeuksissa. Ei ole tarkoituksenmukaista eikä tehokasta resurssien käyttöä, että hallinto-oikeuden toimivalta tarkistetaan useamman kerran vuodessa muuttuvasta Maahanmuuttoviraston työjärjestyksen liitteestä. Tilanne on myös valittajien oikeusturvan kannalta ongelmallinen, sillä hallinto-oikeuden toimivalta ei ilmene laista tai virallisesta julkaistusta lähteestä.

Tuomioistuimen toimivallan määräytyminen viranomaisen työjärjestyksen perusteella on kyseenalaista ja forumsääntelyä tulisi tältä osin arvioida nyt ehdotettua laajemmin uudelleen. Kun otetaan huomioon, että tuomioistuimen toimivallan on perustuttava lakiin, Tuomioistuinvirasto katsoo, että sääätämisjärjestysperusteluissa olisi tullut arvioida sekä PL 21 §:n että tuomioistuinten riippumattomuuden turvaavan PL 3 §:n 3 momentin suhdetta forum-sääntelyyn, jossa toimialueille sijoitettavasta henkilöstöstä voitaisiin nykytyöjärjestyksen mukaisesti määrätä virkamiespäätöksiin.

Esitetyn pykälän muotoilun perusteella jää epäselväksi, miten siinä ehdotettua Maahanmuuttoviraston ja Tuomioistuinviraston yhteistyötä tai esimerkiksi sen riittävyttä tässä tapauksessa arvioidaan. Tuomioistuinviraston tehtävänä on huolehtia siitä, että tuomioistuimet kykenevät käyttämään tuomiovaltaa laadukkaasti ja että tuomioistuinten hallinto on tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti järjestetty. Tuomioistuinviraston on otettava toiminnassaan huomioon tuomioistuinten riippumattomuus sekä ylimmille tuomioistuimille perustuslaissa säädetty tehtävät ja asema. Tuomioistuinviraston tavoitteena yhteistyölle on resurssien tarkoituksenmukainen kohdentuminen. Nykyisellään yhteistyön mahdollistama seuranta on jälkikäteistä, eikä ota riittävässä määrin huomioon edellä esiin tuotuja oikeusturvanäkökohtia.

Esitystä koskevat muut huomiot

Koko esitystä koskevat yleiset huomiot

Tuomioistuinten keskushallintoviranomaisena Tuomioistuinvirasto antaa lausunnon laissa säädettyjen perustehtäviensä mukaisesti ehdotettujen muutosten mahdollisista vaikutuksista tuomioistuinlaitoksen resursseihin. Sisäministeriön maahanmuutto-osastolla on ollut viime aikoina

valmistelussa useampia ulkomaalaislain muutoshankkeita, joiden johdosta ulkomaalaislakia on 3.5.2024 alkaen muutettu jo 17 kertaa. Muutosten on arvioitu vaikuttavan muutoksenhaun lisääntymiseen ja sitä kautta hallinto-oikeuksien työmäärään ja käsittelyaikoihin. Tuomioistuinvirasto pitää hyvänä, että nyt käsillä oleva esitysluonnos on valmisteltu kattavasti ja jo valmisteluvaiheessa vaikutuksia tuomioistuinlaitoksen toimintaan on tunnistettu kiitettävästi.

Tuomioistuinlaki edellyttää, että tuomareille on oltava tarjolla riittävästi koulutusta ja heillä on oltava mahdollisuus osallistua siihen. Tuomari on virkatehtävässään velvollinen ylläpitämään ja kehittämään laintuntemustaan, oikeudellista osaamistaan ja ammattitaitoaan. Arvioitaessa näin laajan lainsäädännöllisen muutoksen vaikutuksia tuomioistuinlaitokseen, tulee ottaa huomioon koulutuksen järjestämiseen tarvittavien resurssien lisäksi myös tuomareiden tosiasialliset mahdollisuudet osallistua ammattitaitonsa kehittämiseen.

Tuomioistuinlaitoksen tulevien vuosien laskeva kehysrahoitus, hallinto-oikeuksien kasvavat asiamäärät ja pirstaloituva ulkomaalaisoikeus vaikeuttavat pääsyä oikeudenhoidon selonteossa (Valtioneuvoston julkaisu 2022:67, s. 27) tavoiteltuihin käsittelyaikoihin niin ulkomaalais- kuin muissa hallinto-oikeuksien käsittelyssä olevissa asiaryhmissä. Ulkomaalaisasioita koskevien lukuisien uudistusten vaikutukset hallinto-oikeuksien resursseihin tulee huomioida ja resursoida täysimääräisesti.

Kumpula Pasi
Tuomioistuinvirasto

Halimaa Elina
Tuomioistuinvirasto